

לעשות את העיקר עיקר ואת הטפל טפל

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה, לְבָנֵי-גֵד וְלְבָנֵי רְאוּבֵן: הֲאֵחִיכֶם, יְבֹאוּ
לְמִלְחָמָה, וְאַתֶּם, תֵּשְׁבוּ פֹה (במדבר לב, ו)

עיני העולם כולו היו נשואות השבוע למבצע החילוץ הדרמטי של הילדים התאילנדים. כרגיל במקרים כאלה, נחשפות פניו היפות של העם היהודי כשאנשי חילוץ והצלה יהודים השתתפו במבצע המורכב. אלו אינטרסים הובילו אותם בדרך ליעד המרוחק? האם הדבר משרת את התקדמותם האישית? לא. כאן נחשפה התנהגות מוסרית ברמתה הגבוהה, המדגישה את הצורך להביט "מעבר לכתף", לזהות מצוקה וצורך של האחר, גם אם הוא רחוק, וגם כאשר לא נשקפת מכך כל תועלת אישית. התנהגות זאת היא מהיסודות של התנהגות מוסרית על פי התורה. בשורות הבאות, ננסה ללמוד עוד על העיקרון הזה מתוך פרשת השבוע.

בני גד ובני ראובן מבקשים ממושה רבנו להישאר מעבר לנהר הירדן ולא לנחול יחד עם שאר השבטים את הארץ, כשהסיבה המרכזית לכך היא שטחי המרעה הנרחבים מעבר לירדן, שיוכלו להביא רווחה כלכלית לשבטים אלו על צאנם ובקרים הרבים. דברי התוכחה של משה רבנו אליהם מדגישים את הפסול שיש בהקדמת הרווחה האישית על פני צרכי הכלל. לא ייתכן, אומר משה רבינו, שתנקטו בעמדה ולפיה אדם יכול לפרוש מן הציבור בטענה שזכותו מצד אחד לא לנחול את הארץ, ומצד שני לא להשתתף בקרבות לכיבושה. זה לא מוסרי. חובתכם הבסיסית היא להיות חלק מן הציבור, ולהשתתף בכלל האתגרים שמוטלים עליו.

תוכחת משה כה קשה, עד כדי שהוא מכנה אותם "ועתה קמתם תחת אבותיכם תרבות אנשים חטאים!" (ל"ב, י"ב). עד כדי כך מגיעה התוכחה, שחז"ל דורשים על הפסוק (קהלת ל, ב) "לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו", לב חכם לימינו - זה משה; ולב כסיל לשמאלו - אלו בני ראובן ובני גד, שעשו את העיקר טפל, ואת הטפל עיקר, שחיבבו את ממונם יותר מן הנפשות; שהן אומרים למשה: "גדרות צאן נבנה למקננו פה וערים לטפנו", אמר להם משה "אינה כלום! אלא עשו את העיקר עיקר! אמר להם הקב"ה: אתם חיבתם את מקניכם יותר מן הנפשות, חייכם אין בו ברכה. עליהם נאמר (משלי כ'): "נחלה מבוהלת בראשונה, ואחריתה לא תבורך שם".

לבסוף, לאחר שהם מתחייבים לעלות חלוצים למלחמה עם ישראל, מקבל משה את דבריהם ובקשותיהם. אך מדוע? אם בני גד ובני ראובן חיבבו את ממונם יותר מהנפשות, מדוע קיבל את בקשתם?

התשובה לכך היא, שמשה ראה שבני גד ובני ראובן הפנימו עיקרון בסיסי חשוב. על פי עיקרון זה, אדם שמבקש לדאוג לאינטרס האישי שלו, יכול להישאר אדם מוסרי אם יפנים כי עליו לאזן את התמונה באמצעות מחויבות ציבורית גדולה יותר משל אדם אחר. רק כך הוא יוכל לשמר את הכוונות והפעולות שלו בטהרתם. משה עושה איתם תנאי כפול, ורואה שהם מקבלים על עצמם את התנאים הללו באמרו "ואנחנו נחלץ חושים", ורק לאחר מכן מאפשר להם משה רבינו את הדבר.

טמון כאן מסר משמעותי ביותר הנוגע לכל אדם מאיתנו. תמיד נוכל למצוא את הגורמים הקיצוניים בחברה שהמטרה היחידה העומדת לנגד עיניהם היא רווחתם האישית. אנשים אלו ממוקדים אך ורק בתועלת העצמית שלהם, ואף מוכנים לנצל את הציבור לשם הפקתה. אך אלו גורמים שוליים בדרך כלל. נפוץ יותר לראות אנשים שמנסים להתנהל על פי המודל בו חשד משה רבינו את בני שבט גד וראובן: אנחנו לא נותנים, ולא לוקחים. אותנו מעניין רק הרווחה האישית שלנו, אבל נהיה מוסריים מספיק כדי שלא ליטול חלק מהעוגה הציבורית. איזו מחויבות יש לנו לשאת בנטל העם, כאשר איננו נהנים מהמשאבים שלו? האם אסור לנו להיות אנשים פרטיים ועצמאיים, ולפרוש מן הכלל?

הביקורת של משה רבינו על בני שבטים אלו מלמדת אותנו שלא. זוהי נורמה פסולה ולא מוסרית. אם תתפשט נורמה כזאת, החברה תתמוטט ובסופו של דבר כל אחד ואחד יפסיד. על כל פרט מוטלת אחריות קולקטיבית. מתשובתם של בני גד ובני ראובן אנחנו יכולים ללמוד, כי דווקא מי שמעוניין לנקוט בצעד מסוים שיבטיח את רווחתו האישית, מחויב בעת ובעונה אחת לרף אחריות ומחויבות גבוהה יותר משאר האומה. הם, שבחרים להישאר מעבר לירדן לשם השיגשוג הכלכלי שלהם, נדרשים מוסרית לעמוד בחיל החלוץ במלחמה. כך הם יכולים להדגיש את המחויבות שלהם להיבט הציבורי של האומה, כך הם לא ישכחו בסופו של דבר כי למרות שמותר לאדם לדאוג לרווחתו ולקידומו האישי, אסור לו לשכוח את הציבור בכללותו.

אנשי רפואה נמצאים באופן מתמיד במתח שבין התועלת האישית לבין התועלת לכלל. רפואה, מעבר לשליחות ערכית נעלה של שיפור הבריאות וקידום הרפואה, היא גם מקצוע. מקצוע מאתגר ותחרותי. במסגרת התחרות והניסיון לקידום אישי במעלה הדרגות המקצועיות, עלול להישכח החולה. עשויה להישכח השליחות הנעלה שבבסיס מקצוע הרפואה. היבטים אלה אינם מחויבים לעמוד בסתירה. אך כמו שאנו לומדים מבני גד ובני ראובן – כאשר האדם נמצא על מסלול לקידום אישי- מוטלת עליו חובה כפולה ומכופלת שלא לשכוח את ההיבטים המוסריים האחרים: האם אני דואג מספיק לכל חולה שתחת טיפולי? האם אני מעניק את מלוא תשומת הלב לבני המשפחה הדואגים? האם אני ממלא את שליחותי בשלימות?

תשומת לב מתמדת שכזאת מאפשרת לרופא את השילוב שבין שני הגורמים: הרצון לקידום מקצועי שדוחף את הרופא להשתפר מצד אחד, ודגש חזק על תודעת השליחות והאחריות המוסרית מצד שני.

